

Makalenin geliş tarihi: 25.05.2020

1. Hakem rapor tarihi: 10.06.2020

2. Hakem rapor tarihi: 16.07.2020

Kabul tarihi: 15.09.2020

TR22 BÖLGESİNDE GÖÇ OLGUSU VE ORTANCA YAŞIN BÖLGE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ (*)

(Araştırma Makalesi)

Mehmet Emin ERÇAKAR (**)

Hüseyin GÜVENOĞLU (***)

Öz

Göç kavramı, temelde siyasi, ekonomik ve/veya sosyal birtakım nedenlerle kişilerin veya toplulukların bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine taşınması şeklinde ifade edilebilir. Ancak bu durum ülke içerisinde bir noktadan başka bir noktaya taşınma şeklinde olabileceği gibi (iç göç) ülkeler arasında da (dış göç) gerçekleşmektedir. Özellikle son dönemde Suriye başta olmak üzere Türkiye'nin doğu ve güneydoğusundaki coğrafyalardan Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden de Avrupa ülkelerine doğru çok ciddi bir göç olgusu yaşanmaktadır. Bu göçlerle birlikte bölgelerin etnik, kültürel ve demografik yapıları geçici ya da kalıcı bir biçimde değişmektedir.

TR22 Bölgesi olarak adlandırılan Balıkesir ve Çanakkale illerimizde de (özellikle Avrupa'ya geçişlerde) bu göç olgusu oldukça yoğun yaşanmaktadır. Ancak bu illerimizin halen ortanca yaş anlamında en yaşlı iller arasında ilk sıraları paylaşıyor olması çalışmanın ana temasını teşkil etmektedir. Çalışmanın temel konuları olan göç ve ortanca yaş kavramları, bunlara ilişkin verilerle desteklenmekte ve bu anlamda tanımlayıcı nitelikte olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca bölgede ortanca yaş yüksekliğinin nedenleri analiz edilmeye çalışılarak göçün bu yapıyı değiştirip değiştiremeyeceği incelenmeye çalışılmaktadır. Bölgeye özgü değerlendirmelerin yapılması ile birlikte çalışmada, bölgenin

*) Bu çalışma 02-04 Mayıs 2019 tarihlerinde Giresun'da düzenlenen 19. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuş ve ayrıca Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje No: BAP-19-1009-034

**) Prof. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Ana Bilim Dalı
(e-posta: mercakar@bandirma.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0653-6730>

***) Arş. Gör., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Teorisi Ana Bilim Dalı
(e-posta: hguvenoglu@bandirma.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5220-3657>

göç yolları üzerinde olduğu teyit edilmekle birlikte, bölgenin nüfusunun Türkiye ortanca aşıyla kıyaslandığında oldukça yaşlı olduğu bu nedenle ekonomik faaliyetler ve istihdam bakımından bölgeye yapılacak yatırımlar açısından olumsuz bir durum teşkil ettiği gözlenmektedir. Zira bölgede yetişen ve/veya eğitim alan gençlerin komşu il ve metropollere göç ettiği, dış göçlerle gelen nüfusun ise tarım ve hayvancılığa katkı ile sınırlı niteliksiz emek olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: TR22 Bölgesi, Balıkesir, Çanakkale, Göç, Ortanca Yaş, Bölgesel Kalkınma.

Jel Kodları: O15,O18,R11,R23.

Migration and the Effect of Median Age on Regional Economy in the TR22 Region

Abstract

The concept of migration can be expressed as the relocation of persons or communities from one settlement to another for political, economic and/or social reasons. However, this situation can be in the form of moving from one point within the country to another point (internal migration) and also between the countries (external migration) is taking place. Especially recently there has been a very serious migration phenomenon from the eastern and southeastern geographies of Turkey, especially Syria, to Turkey and to European countries through Turkey. With these migrations, the ethnic, cultural and demographic structures of the regions change temporarily or permanently. In our provinces of Balıkesir and Çanakkale, which are called TR22 Regions (especially in transitions to Europe), this migration phenomenon is very intense. However, the fact that these provinces still share the first ranks among our oldest provinces in terms of median age is the main theme of study. The main topics of study, migration and median age concepts, will be supported by the data on them and are planned to be descriptive in this sense. Furthermore, the causes of median age height in the region will be analyzed to examine whether migration can change this structure. The study confirms that the region is on migration routes, but it is observed that the population of the region is quite old compared to the median age of Turkey. Therefore, that it constitutes a negative situation for investments in the region in terms of economic activities and employment. It is considered that young people who grew up in the region and/or received education migrated to neighboring provinces and metropolises, and that the population that came with external migrations was limited to unqualified labor with contribution to agriculture and animal husbandry.

Keywords: TR 22 Region, Balıkesir, Çanakkale, Migration, Median Age, Regional Development.

Jel Codes: O15,O18,R11,R23.

1. Giriş

Göç olgusu insanlık tarihinin tüm zamanlarında karşılaşılan bir eylem olarak dikkat çekmektedir. Göç olgusu, temelde bir yer değiştirme eylemi olarak ifade edilmektedir.

Fakat göç olgusu bir yer değiştirme eyleminden çok daha kapsamlı ve köklü bir yapıya sahiptir. Nitekim göç, toplumun ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, psikolojik yapısı gibi faktörlerle etkileşim içinde olan sosyal bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle göç çok boyutlu bir olgu olarak da nitelendirilmektedir (Sağlam, 2006; Bülbül ve Köse, 2010; Elma ve Şahin, 2015; Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016).

Günümüzde göç olgusu dünyanın birçok ülkesi için önemli ve çözülmesi zor sorunlardan biri olarak görülmektedir. Gelişen ulaşım olanakları, sağlık, eğitim, iş imkânı, yoksulluk, çatışma, savaş gibi sosyal, siyasi ve ekonomik faktörler her yıl çok sayıda insanın ülke içinde ve ülkeler arasında yer değiştirmesine yol açmaktadır. Ancak yaşanan bu yer değiştirmeler özellikle göç edilen coğrafyalarda önemli boyutlarda siyasal, sosyal, kültürel, etnik, dinsel ve benzeri gibi sorunlara sebep olabilmektedir. Öncelikle göç edenler göç ettikleri yerlerde uyum sorunu yaşayabilmektedir. Ayrıca bir bölgeye göç edenlerin sayısı yüksek olduğunda göç edenler o bölgede kolay kabul edilmemektedir. Bu duruma neden olan faktörler gıda ve konut yetersizliği, istihdam olanaklarının kısıtlı olması, sosyal ve kültürel etkenler şeklinde sıralanabilmektedir. Bu tarz sorunlarla karşılaşılması ve göçün daha büyük sorunlara yol açmaması adına resmi otoriteler göç politikalarının etkin yürütülmesini sağlayacak yasal ve kurumsal tedbirler almaktadır (Demirhan ve Aslan, 2015).

Bölgeler (ve/veya ülkeler) arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar göç hareketliliğinin itici gücünü oluşturmaktadır. Bu doğrultuda da sosyo-ekonomik imkânları fazla olan bölgeler göç alırken, sosyo-ekonomik imkânları yeterli düzeyde olmayan bölgeler ise göç vermektedir. Nitekim bu durum Türkiye içinde geçerlidir. Türkiye’de de genel olarak bölgeler arasında sosyo-ekonomik farklılıklar görülmektedir. Bu da Türkiye’deki nüfusun bölgeler arasında eşit dağılmamasına ve bölgeler arasında göç hareketlerinin yaşanmasına yol açmaktadır.

Bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelere yönelik sosyo-ekonomik analizlerin yapılması, bölgelerde uygulanacak politikaların çerçevesinin oluşturulması ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine (NUTS) uygun karşılaştırılabilir istatistiki veri tabanının oluşturulması için Türkiye genelinde istatistiki bölge birimleri sınıflandırması yapılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye Düzey-1, Düzey-2 ve Düzey-3 şeklinde istatistiki bölge birimlerine ayrılmıştır. Söz konusu istatistiki bölge birimleri kapsamında Düzey-3 istatistiki bölge birimi 81 ili, Düzey-2 istatistiki bölge birimi 26 bölgeyi ve son olarak Düzey-1 istatistiki bölge birimi ise 12 bölgeyi kapsamaktadır (Özçağlar, 2003). Çalışmaya konu olan TR22 Bölgesi ise Düzey-2 istatistiki bölge biriminin kapsamış olduğu 26 bölgeden biridir.

Bu bilgiler ışığında bu çalışma, TR22 Bölgesinde göç olgusu ve bölgedeki ortanca yaşın bölge ekonomisi üzerindeki etkilerini konu almaktadır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmı çalışmanın birinci bölümünü oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde göç olgusuna ilişkin kavramsal bilgiler verilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde TR22 Bölgesine yönelik genel bilgiler verilerek bölgenin sosyo-ekonomik duru-

mu anlatılacak ve ortanca yaş olgusunun TR22 Bölgesi üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Dördüncü ve son bölümde ise çalışmanın sonucuna ilişkin değerlendirme yapılacaktır.

1.1. Araştırma Etiği

Bu çalışmanın planlama ve yazım sürecinde yazarlar tarafından araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Bu çerçevede çalışmada kullanılan veriler akademik kurallara bağlı olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) resmi internet sitesinden elde edilmiştir. Çalışmada intihal gibi etik olmayan yöntemler söz konusu değildir. Çalışmada yararlanılan tüm kaynaklara kaynakça bölümünde yer verilmiştir. Referans yöntemi, dipnot gösterme şekli ve kaynakça düzenlemesinde American Psychological Association (APA) stili kullanılmıştır. Yazarlar çalışmanın tüm aşamalarından eşit derecede sorumludur.

2. Kavramsal Olarak Göç Olgusu

2.1. Göçün Tanımı

İnsanlığın ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar yaşanan ve bir yer değiştirme hareketi olarak ifade edilen göçlerin niteliğinde sürekli değişimler söz konusu olmuştur. Göç olayları ilk zamanlarda daha çok coğrafi, açlık, savaş, kıtlık ve iklim koşulları gibi nedenlerden dolayı yaşanmıştır. Günümüzde ise göç hareketleri daha çok kültürel, siyasi, iktisadi, dini, eğitim, sanayileşme ve benzeri nedenlerden dolayı gerçekleşmektedir. Dolayısıyla geçmişten günümüze bireyler ve toplumlar nedenleri farklı olsa da göç olgusu ile sürekli karşı karşıya kalmış ve kalmaya da devam etmektedir. Bu sebepten konuyla ilgili yapılan çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015).

Evrensel bir olgu olarak değerlendirilen göç kavramı genel olarak bireylerin ya da toplumların ekonomik, sosyal, siyasi, dini, kültürel ve güvenlik gibi nedenlere bağlı olarak buldukları bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine (bölgeden-bölgeye, ülkeden-ülkeye) geçici ya da kalıcı plan çerçevesinde gerçekleştirdikleri coğrafi yer değiştirme eylemi olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2004; Yalçın, 2004; Gautam, 2005; Koçak ve Terzi, 2012; Özdemir, 2018).

Göç olgusu kapsam olarak geniş bir muhtevaya sahip olduğu için çok sayıda bilimsel disiplin içinde de incelenmiştir. Nitekim göç olgusu iktisat, sosyoloji, nüfus bilimi (demografi), siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, psikoloji, coğrafya, tarih ve benzeri disiplinlerde de ele alınmıştır. Söz konusu bu disiplinler göç olgusunu ilgili oldukları alan çerçevesinde araştırmışlar ve farklı bakış açılarıyla değerlendirmişlerdir (İçduygu ve Ünal, 1998). Örneğin iktisat bilimi göçün ekonomik nedenlerini, sonuçlarını ve etkilerini; siyaset bilimi göçün siyasi boyutlarını ve dış politika üzerindeki etkilerini; sosyoloji bilimi göçün sosyal ilişkiler boyutunu, sosyal ağların göç olgusu üzerindeki etkilerini, göçün kültürel, ekonomik ve sosyal etkilerini; demografi bilimi göç olgusunun nüfus üzerindeki etkilerini; beşeri coğrafya bilimi göçün yerleşim üzerindeki etkilerini; psikoloji bilimi göçün sosyal grup ve toplumlar üzerindeki etkilerini incelemektedir. Göç olgusu çok boyutlu ve disiplinler arası bir olgu olması nedeniyle bilim dalları kapsamında da gö-

çün çeşitli nitelikleri ön plana çıkarılarak tanımlamalar yapılmıştır. Bu doğrultuda iktisat bilimi göçü işgücü hareketliliği; beşeri coğrafya bilimi göçü mekânsal değişiklik; demografik bilimi göçü nüfus hareketliliği olarak ifade etmiştir (Somuncu, 2006).

Göç kavramına yönelik farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu durum göç olgusunun çok boyutlu ve karmaşık bir yapısı olduğunu göstermektedir. Göç olgusunun bu yapısı göç ile ilgili farklı tanımların yapılabilmesine ve göç hareketliliklerinin çeşitlenmesine neden olmaktadır (Akıncı ve diğerleri, 2015).

2.2. Göç Türleri

Göç olgusu sadece bir coğrafi konum değişikliği olarak algılanmamalıdır. Göç olgusu ele alınırken, göç kavramının bir toplumdaki veya ülkedeki ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel oluşumlarla ilişkili dinamik bir süreç olarak algılanması, mekân, zaman, neden ve sonuç faktörleri göz önünde bulundurularak tanımlanması, ölçümlenmesi ve yapısına uygun çözümlerin bulunması ve önerilerin getirilmesi gerekmektedir (İçduygu ve Ünal, 1998).

Göç hareketleri genel olarak iç göç ve dış göç olmak üzere iki temel sınıflandırma yapılarak incelenmektedir. İç göç hareketleri kendi içinde mevsimlik göçler, sürekli göçler, emek göçleri ve gönüllü-zorunlu göçler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Dış göç hareketleri ise kendi içinde beyin göçleri, işçi (işgücü) göçleri ve mübadele göçleri şeklinde gruplandırılmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012; Sayın ve diğerleri, 2016).

2.2.1. İç Göç

Bireylerin veya toplumların kendi ülke sınırları içerisinde yapmış oldukları nüfus hareketlerine “iç göç” adı verilmektedir. Bu doğrultuda iç göçler köylerden şehirlere, şehirlerden köylere, şehirlerden şehirlere, bölgeden bölgeye olmak üzere farklı yollarla gerçekleşebilmektedir. İç göç sonucunda ülkenin genel nüfusunda bir değişiklik söz konusu olmaz iken köylerin, şehirlerin ve bölgelerin nüfus yoğunluklarında bir değişiklik gözlenmektedir (Sayın ve diğerleri, 2016). İç göçler hem göç veren hem de göç alan bir yerleşim yerinin toplumsal yapısını etkilemektedir. Toplumsal yapıda meydana gelen değişim ve gelişmeler zamanla bazı sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Söz konusu bu sorunlar göç hareketlerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlara yönelik farklı çözüm önerileri gündeme gelmekte ve resmi otoriteler söz konusu sorunlara ilişkin politikalar yürütmektedir (Bostan, 2017). İç göç kapsamında yer alan göç türlerine aşağıda yer verilmiştir.

Mevsimlik Göçler: Göç her şeyden önce bir yer değiştirme faaliyetidir. Bireyler çeşitli nedenlere bağlı olarak bir yerden bir başka yere taşınarak göç eyleminde bulunabilmektedir. Bireyler bir yere sürekli olarak yerleşme niyetiyle göç edebilecekleri gibi geçici bir süreliğine de göç edebilmektedir. Ayrıca bireyler yılın belirli dönemlerinde yer değiştirme faaliyetinde bulunarak göç olgusunun yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu şekilde bireylerin yılın belirli dönemlerini birden fazla mekânda geçirmeleri şeklinde gerçekleşen göç türüne mevsimlik göç adı verilmektedir. Yazın tarım işçilerinin para kazan-

mak için buldukları yerden bir başka yere gitmesi, bireylerin yılın farklı mevsimlerinde tatil yapmak, dinlenmek gibi amaçlarla yazlıklara, bağ evlerine veya yaylalara gitmesi mevsimlik göçe örnek olarak verilebilmektedir. Mevsimlik göçte bireyler farklı amaçlar doğrultusunda buldukları yerden bir başka yere gidip sonra geri ikamet ettikleri yerlere gelmektedir. Yani mevsimlik göç belirli bir süreliğine gerçekleşmektedir. Mevsimlik göç eyleminde bulunanlar birden fazla sosyo-kültürel yapı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu da farklı kültürler arasındaki etkileşimin artmasını sağlamaktadır (Sağlam, 2006).

Sürekli Göçler: Bireylerin ikamet ettikleri yerden bir daha geri dönmek üzere (temelli olarak) başka bir yerleşim yerine göç etmelerine “sürekli göç” adı verilmektedir. Sürekli göçler gönüllü gerçekleşebileceği gibi zorunlu olarak da gerçekleşebilmektedir. Bireyler daha iyi bir yaşam sürmek daha iyi bir eğitim görebilmek için gönüllü olarak göç edebilmektedir. Ayrıca bireyler siyasi olaylar, savaş, terör, doğal afet gibi nedenlerle de zorunlu olarak göç eyleminde bulunabilmektedir. Sürekli göçleri mevsimlik göçlerden ayıran temel faktör zaman boyutudur. Sürekli göçlerde zaman uzundur ve bireyler geri dönmek üzere göç etmektedir. Mevsimlik göçlerde ise zaman kısadır ve bu göç geçici olarak yapılmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012).

Emek Göçleri: Tayin nedeniyle yapılan göçler ile işgücü göçleri emek göçü olarak ifade edilmektedir. Bu göçler geçici veya sürekli olabilmektedir. Tayin nedeniyle yapılan göçler bir memurun işi kapsamında gönüllü ya da zorunlu olarak gerçekleştirdiği bir göç türüdür. İşgücü göçleri ise emek gücünü kullanarak gelir elde eden bireylerin çalışmak için bir yerleşim yerinden bir başka yerleşim yerine gitmesi şeklinde gerçekleşen göç türüdür. Bireylerin tarım ve inşaat sektörlerinde çalışmak üzere farklı bölgelere göç etmesi şeklinde gerçekleştirdikleri mevsimlik göçler de emek göçlerine örnek olarak verilebilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012).

Gönüllü ve Zorunlu Göçler: Bir başka kategoriye göre göç olgusu gönüllü (isteğe bağlı) ve zorunlu göç şeklinde sınıflandırılmaktadır. Göç olgusu, bireylerin ya da toplulukların özgür iradeleri ve kendi isteğine bağlı olarak gerçekleşebileceği gibi kendi iradeleri dışında zorlayıcı bir sürecin sonucu olarak da gerçekleşebilmektedir. Kişinin kendi istek ve arzuları doğrultusunda hiçbir kimsenin etkisi altında kalmadan göç etmelerine “gönüllü göç” adı verilmektedir. Gönüllü göç hareketinin gerçekleşmesine neden olan temel faktör bireylerin veya toplulukların genel olarak daha iyi ekonomik imkânlarla sahip olma arzusudur. Kişinin kendi istek ve iradesi dışında meydana gelen siyasi baskılar, savaşlar ve doğal afetler gibi faktörlere bağlı olarak kişilerin göç etmesine ise “zorunlu göç” adı verilmektedir. Zorunlu göç hareketinin gerçekleşmesine neden olan temel faktör ise bireylerin veya toplulukların baskılayıcı ve zorlayıcı faktörler karşısında güvenli bir yere ulaşma çabası içinde olmasıdır (Ekici ve Tuncel, 2015; Tümertekin ve Özgüç, 2004).

2.2.2. Dış Göç

Bireylerin ya da toplumların bir ülkeden başka bir ülkeye yapmış oldukları nüfus hareketlerine “dış göç” adı verilmektedir. Dış göçler gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleşebilmektedir. Özellikle teknolojiye meydana gelen değişim ve gelişmeler sonucunda

ulaştırma ve haberleşme imkânlarının artması dış göçlerin hızının artmasını sağlamıştır. Diğer taraftan savaş, kıtlık, terör olayları, doğal afetler gibi faktörler de dış göçlerin artmasına sebep olmuştur. Söz konusu bu faktörler özellikle zorunlu dış göçlerin artmasına, daha iyi yaşam standartlarında yaşama gibi nedenlere bağlı olarak yapılan dış göçler ise gönüllü dış göçlerin artmasına neden olmaktadır (Şahin, 2010). Dış göç kapsamında yer alan göç türlerine aşağıda yer verilmiştir.

Beyin Göçü: Nitelikli ve eğitilmiş işgücünün yurtdışına göç etmesine “beyin göçü” adı verilmektedir (Murat ve Taşkesenlioğlu, 2009). Beyin göçleri genel olarak az gelişmiş ülkelerde görülmekte ve az gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Beyin göçleri az gelişmiş ülkeler için bir kayıp olarak görülmektedir. Çünkü ülkenin ihtiyaç duyduğu sınırlı sayıdaki nitelikli ve eğitilmiş işgücü diğer ülkelere göç etmektedir. Böylelikle az gelişmiş ülkeler söz konusu işgücünden fayda görememektedir. Beyin göçleri az da olsa gelişmiş ülkeler arasında da görülebilmektedir. Fakat gelişmiş ülkelerarası gerçekleşen beyin göçleri göç veren ülke için bir kayıp olarak görülmemektedir (Koçak ve Terzi, 2012).

İşçi (İşgücü) Göçleri: Bireylerin yaşadığı ülkede istihdam imkânı bulamamasına bağlı olarak veya daha iyi şartlarda iş imkânı bulmak amacıyla yurtdışına yaptıkları göçe ise “işgücü göçü” denir (Murat ve Taşkesenlioğlu, 2009). Diğer bir ifadeyle işçi göçü ile bir ülkedeki işgücü fazlası işgücüne ihtiyaç duyulan ülkelere gitmektedir. İşgücü göçü genel olarak az gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşmektedir. İşgücü göçü göç alan ve göç veren ülkelere bazı avantajlar sağlayabilmektedir. İşçi göçleri ile birlikte göç alan ülkelerde işgücü piyasalarında rekabetin artması ve ücretlerin düşmesi beklenmektedir. Böylelikle işverenlerin üretim sürecindeki maliyetlerinin düşeceği öngörülmektedir. Bunun da göç alan ülkeye olumlu katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Diğer taraftan işçi göçleri ile birlikte göç veren ülkelerde işgücü arz fazlasının azalacağı bunun da ücretlerdeki düşüşü engelleyeceği düşünülmektedir. Böylece işgücünün gelir kaybının önlenmesi beklenmektedir. Ayrıca göç eden işgücünün geri döneceği öngörülmekte ve işçilerin bu süreçte elde etmiş olduğu tecrübe ve bilgi birikiminin yerli sanayinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İşçi göçleri sonucunda işgücünün gitmiş oldukları ülkelerde elde ettikleri kazancı kendi ülkelerine döviz olarak aktarmasının da göç veren ülkeye olumlu katkı sağlayacağı söylenebilir (Sayın ve diğerleri, 2016).

Mübadale Göçleri: Mübadale sözcüğü değiş-tokuş anlamına gelmektedir. Bir antlaşma çerçevesinde yapılan ve ülke nüfuslarının (ülke vatandaşlarının) karşılıklı olarak yer değiştirmesi sonucunda gerçekleşen göç hareketlerine mübadale göçleri adı verilmektedir. Mübadale göçünü gerçekleştiren kişilere mübadil denilmektedir. Mübadale göçleri zorunlu göçler olarak nitelendirilmektedir ve çok sık karşılaşılan bir göç türü değildir. Bu göçler genellikle savaş sonralarında imzalanan antlaşmaların esaslarına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Kurtuluş Savaşı sonrasında imzalanan Lozan Barış Antlaşması esaslarına bağlı olarak Türkiye ile Yunanistan arasında da mübadale göçleri gerçekleşmiştir (Koçak ve Terzi, 2012).

2.3. Göçe Neden Olan Faktörler

Göç olgusu, uzun yıllardan beri çok sayıda ülke için toplumsal bir sorun haline gelmiş ve günümüzde de bir sorun olarak görülmeye devam etmektedir. Bireyler ve toplumlar için farklı nedenlere bağlı olarak meydana gelen göç olgusu sonuçları açısından ise hem göç alan hem de göç veren yerleri farklı yönlerden etkileyebilmektedir. Ayrıca göç, toplumsal değişikliğin hem bir nedeni hem de bir sonucu olarak önem arz etmektedir (Özdemir, 2018). Göç, sosyo-ekonomik hayatta meydana gelen değişimler sonucunda ortaya çıktığında bir sonuç olarak ele alınmaktadır. Göç aynı zamanda sosyo-ekonomik değişimlerin yaşanmasında tetikleyici bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda da göç bir neden olarak görülmektedir (İçduygu ve Sirkeci, 1999). Göç, modern çağın ekonomik gelişmelerine, iletişim ve ulaşım ağlarına, siyasi baskılara, bireysel arzulara karşı kişilerin göstermiş oldukları tepkidir. Göç olgusu, bir neden olarak ya da bir sonuç olarak nitelendirilse de veya farklı amaçlar doğrultusunda yapılsa da bunun bir şekilde toplumda ekonomik, politik, sosyal, kültürel etkileri olacaktır (Kane, 1995).

Göç olgusunun gerçekleşmesinde özellikle itici ve çekici faktörler etkili olmakta ve bireyler ya da toplumlar bu faktörleri göz önünde bulundurarak göç kararı almaktadır. İtici faktörler ve çekici faktörler bir bölgenin sahip olduğu yapı hakkında fikir vermektedir. Bu doğrultuda itici faktörler bir bölgenin görece olumsuz yönlerine işaret etmekte ve bireylerin veya toplumların bir bölgeden göç etme kararı almasında etkili olmaktadır. Örneğin istihdam imkânlarının yetersizliği, gelir düzeyi düşüklüğü, ekonomik olarak geri kalmışlık, tarımda makineleşme, tarım alanlarının verimsizliği, eğitim ve sağlık alanlarındaki hizmet yetersizlikleri, savaşlar, terör olayları, doğal afetler gibi faktörler bireylerin göç etmelerine neden olan bazı itici faktörlerdir (George, 2009; Şenol, 2018).

Çekici faktörler ise bir bölgenin görece olumlu yönlerine işaret eden, kişilere daha iyi yaşam standartları sunan, bireylerin veya toplumların söz konusu bölgeye göç etmelerini tetikleyen faktörlerdir. İş imkânlarının, maaşların, gelir düzeyinin yüksek olduğu gelişmiş bir ekonomik yapının olması, sanayileşme ve kentleşme oranının yüksek oluşu, verimli tarım arazilerine sahiplik, sağlık ve eğitim gibi alanlardaki hizmet imkânlarının varlığı, siyasi baskıların, terör olaylarının ve güvenlik sorunlarının olmayışı gibi faktörler bireylerin göç etmelerini tetikleyici bazı çekici faktörler olarak gösterilebilmektedir (George, 2009; Şenol, 2018).

Ayrıca iletici faktörler de göç olgusunun gerçekleşmesinde etkili olmaktadır. Nitekim küreselleşme süreci ve teknolojiye meydana gelen değişim ve gelişmeler ulaşım ve iletişim gibi imkânların hızla yayılmasına yol açmıştır. Bu durum bireylerin ve toplumların dünya ile olan bağlarının artmasına ve dünyanın her yerinde yaşanan gelişmelerin yakından takip edilmesine katkı sağlamıştır. Bu durum göç hareketlerinin hız kazanmasına neden olmuştur (Şenol, 2018).

2.4. Türkiye’de Göç Olgusu

Tarihsel süreç içerisinde Türkiye’de hem iç göç hem de dış göç olguları görülmüş ve görülmeye de devam etmektedir. 1950’li yıllarda sanayileşme ve kalkınma sürecinin hız

kazanmasıyla birlikte sosyal ve ekonomik hayatta meydana gelen değişim ve gelişmeler ilk başlarda şehirlerin cazibesini artırmıştır. Bu doğrultuda da köylerden şehirlere göç hareketleri yaşanmıştır. Bu dönemde köylerde tarımda makineleşme sürecinin başlamasıyla işsizlik artarken şehirlerde ise hizmet ve sanayi sektörlerinde işgücüne talep artmıştır. Bu durum köylerde yaşayan işsizlerin çalışmak için şehirlere göç etmesine ve dolayısıyla iç göçlerin hızlanmasına katkı sağlamıştır. Fakat bu göç hareketleri bir plan dâhilinde yapılmadığı için bazı sorunların yaşanmasına yol açmıştır. İç göçler sonrası sosyal ve ekonomik faaliyetler genel olarak belirli bölgelerde yoğunlaşmıştır. Bu da bölgeler arasında dengesizliklerin ve dolayısıyla bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak göç hareketlerinin yönünde zamanla farklılıklar yaşanmıştır. Göç hareketleri şehirlerden şehirlere, doğu bölgelerinden batı bölgelerine ve iç bölgelerden kıyı bölgelerine doğru gerçekleşmeye başlamıştır (Koçak ve Terzi, 2012; Özdemir, 2018).

II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle Almanya, Fransa, Belçika ve Hollanda gibi Batı Avrupa ülkeleri Avrupa ekonomisini yeniden canlandırmak için yoğun çaba göstermişler ve üretimin önemli bir faktörü olan emek girdisini temin etmek için dış ülkelerden işçi talep etmişlerdir. Bu süreçte Avrupa'ya diğer ülkelerden yoğun bir şekilde işçi göçü yaşanmıştır. Avrupa'ya işçi gönderen ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Böylelikle Türkiye'de ilk dış göç hareketliliği 1960'lı yıllarda Türkiye'den Avrupa'ya doğru işçi göçü yaşanmasıyla başlamıştır. Bu göç hareketliliği zaman zaman sekteye uğrasa da genel olarak devam etmiştir. 1980'li yıllarda ise alt yapı ve inşaat hizmetleri için Suudi Arabistan, Libya, Kuveyt, Ürdün gibi ülkeler işçi talebinde bulunmuşlardır. Bu dönemde Türkiye'den Arap ülkelerine doğru da işçi göçü yaşanmıştır. 1990'lı yıllarla birlikte uluslararası sermaye hareketliliğinin ve dış ticaretin etkisine bağlı olarak Türkiye'den Afrika, Orta ve Uzak Doğu, Rusya gibi ülkelere de göç hareketliliği gerçekleşmiştir. Bu hareketlilik günümüzde tüm dünyaya yapılmaktadır (Alper, 2005; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014).

Türkiye'den yurt dışına göç hareketliliği yaşandığı gibi yurt dışından da Türkiye'ye göç hareketleri yaşanmaktadır. Türkiye özellikle son dönemlerde mülteci, sığınmacı, düzenli ve düzensiz göçmen statüsündeki çok sayıda kişinin göç ettiği bir ülke konumuna gelmiştir. Suriye başta olmak üzere Orta ve Yakın Doğu ülkeleri ile Kuzey Afrika ülkelerinden çok sayıda sığınmacı ve göçmenin Türkiye'ye göç ettiği görülmektedir. Söz konusu bu göç hareketliliğinde bulunan düzensiz göçmenlerin bir kısmı Türkiye'yi Avrupa Birliği ülkelerine geçmek için transit ülke olarak görürken bir kısım düzensiz göçmen için ise Türkiye hedef ülke haline gelmiştir. Diğer yandan yabancı ülkelere Türkiye'ye doğru düzensiz göçmenler dışında eğitim görmek ve çalışmak isteyen bireyler tarafından da göç edilmektedir. Türkiye hem geçiş ülkesi hem de göç alan ülke olarak son dönemlerde önemli bir konuma gelmiştir. Türkiye'de yaşanan bu göç hareketliliğinin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel etkileri de görülmektedir (Deniz, 2014). Türkiye'de son dönemlerde artan göç hareketliliği beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Bu sorunlar mikro bazda daha çok göç hareketliliğinin yaşandığı illerde görülürken makro bazda ülke genelinde de hissedilmektedir. Bu nedenle de Türkiye'de göç olgusunun yol açtığı sorunların

giderilmesine yönelik olarak politikalar yürütülmekte ve yasal kurumsal düzenlemeler yapılmaktadır (Demirhan ve Aslan, 2015).

3. TR22 Bölgesi Genel Özellikleri

Türkiye’de 22 Eylül 2002 tarihli 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sitemi’ne (Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)) benzer şekilde “İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS)” yapılmıştır. Söz konusu sınıflandırmada Türkiye “Düzyey-1”, “Düzyey-2” ve “Düzyey-3” şeklinde istatistiki bölge birimlerine ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada Düzyey-3 istatistiki bölge birimi 81 ili kapsamakta ve her ilin coğrafi alanı istatistiki bölge birimi olarak nitelendirilmektedir. Düzyey-2 istatistiki bölge birimi ise alt istatistik bölgeleri olarak nitelendirilmekte ve merkez olarak belirlenen bir ilin tek başına veya söz konusu bu ile komşu birden fazla ilin bir araya gelerek oluşturduğu sınıflandırmadır. Türkiye, Düzyey-2 istatistiki bölge birimi kapsamında 26 alt bölgeye ayrılmıştır. Düzyey-1 istatistiki bölge birimi ise büyük istatistik bölgeleri olarak nitelendirilmekte ve bir veya birden fazla Düzyey-2 bölgesinin bir araya gelmesi ile oluşturulmaktadır. Türkiye, Düzyey-1 istatistiki bölge birimi kapsamında ise 12 bölgeye ayrılmıştır (Özçağlar, 2003; Şengül, Eslemian ve Eren, 2013).

İBBS kapsamında Türkiye’de oluşturulan istatistiki bölge birimlerinde T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nca yürütülen ve belirli ölçeklerde (1/25.000, 1/50.000, 1/100.000) hazırlanan çevre düzeni planları uygulanmaktadır. Çalışmaya konu olan ve Düzyey-2 istatistiki bölge birimi çerçevesinde yer alan TR22 Bölgesinde 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı uygulanmaktadır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, 2020).

Bu Plan’ın amacı, 2040 yılı hedef alınarak, Balıkesir ve Çanakkale il sınırları içinde; koruma - kullanma dengesinin kurulması, koruma öncelikli alanları tehdit eder nitelikte kentleşme ve sanayileşmenin önlenerek kentsel ve kırsal gelişmelerin sağlıklı bir şekilde yönlendirilerek kontrol altına alınması, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının önlenmesi, hassas alanların (kıyıları, ormanlar, içme ve kullanma suyu havzaları, doğal, kültürel ve tarihsel değerler, milli parklar, tabiat parkları vb.) korunması, ülke ve hedefler doğrultusunda bölgenin sahip olduğu yerel potansiyel ve kaynakların değerlendirilmesi, çevresel dengeyi olumsuz etkileyecek yaklaşımların engellenmesi, doğal ve çevresel değerlerin korunmasını sağlayacak yatırımları ve gelişmenin elde edilen veriler doğrultusunda eşik sentezine uygun olarak doğru alanlara yönlendirecek şekilde gelişmenin yönlendirilmesi ile mevcut kullanımların bu plan strateji ve politikalarına uygun gelişimini sağlamak şeklinde belirlenmiştir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, tarihsiz, s.11)

Balıkesir ve Çanakkale illerine ait 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı çerçevesinde Balıkesir il merkezi ve bazı ilçeleri ile Çanakkale il merkezi ve bazı ilçeleri hizmetler sektörü gelişim bölgeleri olarak; Balıkesir'in Edremit ilçesi ile çevresindeki bazı ilçeler turizm sektörü gelişim bölgesi olarak; Balıkesir'in Bandırma ilçesi ile çevresindeki bazı ilçeler ve yerleşim yerleri ile Çanakkale'nin Biga ve Çan İlçeleri tarıma dayalı sanayi gelişim bölgesi olarak belirlenmiştir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, tarihsiz, s.44).

TR22 Bölgesinin Ege ve Marmara Denizi'ne kıyısının olması, İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli gibi önemli merkezlerle yakın olması, bölgenin çeşitli ulaşım olanaklarına sahip olması bölgenin önemli bir jeopolitik konuma sahip olduğunu göstermektedir. Bölge ekonomisinde tarım ve hayvancılık, tarıma dayalı sanayi, turizm, madencilik ve yenilenebilir enerji sektörleri ön plana çıkmaktadır. Bölgede daha çok ayçiçeği, mısır, çeltik, zeytin ve zeytinyağı, salçalık biber ve domates gibi tarımsal ürünler üretilirken, beyaz ve kırmızı et, süt ve süt ürünleri, yumurta ve deniz ürünleri üretilen hayvansal ürünler olarak dikkat çekmektedir. Bölgede daha çok tarıma dayalı sanayi geliştiği için sanayi alanında üretilen ürünlerde gıda, tarım makineleri, orman ve ağaç ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede üretilen başlıca maden ürünleri bor, seramik mamulleri, çimento, mermer, inşaat demir ve çelik şeklinde sıralanabilmektedir. Bölgede rüzgâr, güneş, jeotermal ve biyogaz gibi yenilenebilir enerji kaynakları da bulunmaktadır. Ayrıca bölgenin iki denize kıyısının olması, sıcak su kaynaklarına, tarihi ve kültürel zenginliklere sahip olması bölgede turizmin gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı [GMKA], 2014).

3.1. TR22 Bölgesinde Nüfus ve Göç Hareketleri

Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için bireye dolayısıyla nüfusa ihtiyaç vardır. Ekonomik ve sosyal kalkınmanın ve çevresel sürdürülebilirliğin gerçekleşmesinde nüfus artışının, nüfusun yaş grupları arasında dağılımının, göçün ve kentleşmenin önemli etkileri bulunmaktadır (United Nations [UN], 2019).

Tablo 1'de TR22 Bölgesinde ve Türkiye genelinde 2010-2019 dönemine ait nüfus verilerine yer verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde söz konusu dönem boyunca Balıkesir ilinin nüfusunun Çanakkale ilinin nüfusunun iki katından fazla olduğu gözlenmektedir. 2019 yılında Türkiye'nin nüfusunun 83.154.997 olduğu, TR22 Bölgesinin nüfusunun ise 1.770.777 kişi olduğu görülmektedir. Bu verilere göre 2019 yılı için Türkiye nüfusunun yaklaşık %2.13'ünün TR22 Bölgesinde yaşadığı söylenebilir. TR22 Bölgesinde nüfus büyüklüğünde öne çıkan merkezler; Balıkesir Merkez, Çanakkale Merkez ile Balıkesir'in Bandırma ve Edremit ilçeleridir.

Tablo 1. TR22 Bölgesi ve Türkiye Nüfusundaki Değişim (kişi)

Yıllar	Balıkesir	Çanakkale	TR22	Türkiye
2010	1.152.323	490.397	1.642.720	73.722.988
2011	1.154.314	486.445	1.640.422	74.724.269
2012	1.160.731	493.691	1.654422	75.627.384
2013	1.162.761	502.328	1.665.089	76.667.864
2014	1.189.057	511.790	1.700.847	77.695.904
2015	1.186.688	513.341	1.700.029	78.741.053
2016	1.196.176	519.793	1.715.969	79.814.871
2017	1.204.824	530.417	1.735.241	80.810.525
2018	1.226.575	540.662	1.767.237	82.003.882
2019	1.228.620	542.157	1.770.777	83.154.997

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2020)

Tablo 2’de TR22 Bölgesi ile Türkiye’nin yıllık nüfus artış hızına ilişkin bilgiler verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde söz konusu dönemlerde TR22 Bölgesinin nüfus artış hızında özellikle bazı yıllarda belirgin bir şekilde artış ve azalışların olduğu görülmektedir. Bu veriler TR22 Bölgesinde sürekli ve istikrarlı bir nüfus artışının olmadığını göstermektedir. İlgili dönem boyunca TR22 Bölgesinde nüfus artış hızı ortalama %9 civarında, Türkiye genelinde ise %13 civarında gerçekleşmiştir. TR22 Bölgesinde 2010-2019 dönemi boyunca sadece 2014 ve 2018 yıllarında nüfus artış hızı Türkiye ortalamasının üzerine çıkmıştır. Diğer yıllarda ise Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Tablo 2. TR22 Bölgesi ve Türkiye’nin Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)

Yıllar	Balıkesir	Çanakkale	TR22	Türkiye
2010	10.68	26.16	15.27	15.88
2011	1.73	-8.09	-1.19	13.49
2012	5.54	14.79	8.29	12.01
2013	1.75	17.34	6.43	13.66
2014	22.36	18.66	21.25	13.32
2015	-1.99	3.03	-0.48	13.36
2016	7.96	12.49	9.33	13.55
2017	7.2	20.23	11.17	12.4
2018	17.89	19.13	18.27	14.66
2019	1.67	2.76	2	13.94

Kaynak: TÜİK (2020)

Tablo 3'te TR22 Bölgesinde ve Türkiye genelinde 2020-2025 dönemi için nüfus beklenti ve projeksiyonlarına yer verilmiştir. Söz konusu dönem sonunda Türkiye genelinde yaklaşık 5 milyonluk bir nüfus artışı beklenirken TR22 Bölgesinde 72 bin civarında bir nüfus artışı beklenmektedir. Tablo 1 ve tablo 2'deki veriler incelendiğinde TR22 Bölgesinin nüfus miktarının düşük olduğu ve nüfus artış hızının Türkiye ortalamasının altında kaldığı söylenebilir. Ayrıca bu durumun 2025 yılında da devam edeceği öngörülmektedir.

Tablo 3. TR22 Bölgesi ve Türkiye'nin Nüfus Beklenti ve Projeksiyonları

Yıllar	Balıkesir	Çanakkale	TR22	Türkiye
2020	1.231.730	548.367	1.780.097	83.900.373
2021	1.240.359	554.761	1.795.120	84.908.658
2022	1.248.754	561.192	1.809.946	85.911.035
2023	1.256.873	567.672	1.824.545	86.907.367
2024	1.264.671	574.165	1.838.836	87.885.571
2025	1.272.092	580.627	1.852.719	88.844.934
2020-2025 Değişim	40.362	32.260	72.622	4.944.561

Kaynak: TÜİK (2020)

Tablo 4'te 2010-2018 döneminde Balıkesir ve Çanakkale illerinin ve Türkiye'nin doğurganlık hızı gösterilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde Balıkesir ve Çanakkale illerindeki doğurganlık hızlarının Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Balıkesir ve Çanakkale illerinin kapsadığı bölgede doğurganlık hızının düşük olması hem bölge nüfusunun az olmasını tetikleyici bir faktör olarak görülmekte hem de bölgede ortalanca yaşın yükselmesine yol açmaktadır.

Tablo 4. Balıkesir ve Çanakkale İlleri İle Türkiye'nin Toplam Doğurganlık Hızı
(Çocuk Sayısı)

Yıllar	Balıkesir	Çanakkale	Türkiye
2010	1.56	1.44	2.08
2011	1.58	1.53	2.05
2012	1.62	1.58	2.11
2013	1.66	1.52	2.11
2014	1.71	1.57	2.19
2015	1.65	1.55	2.15
2016	1.67	1.56	2.11
2017	1.67	1.57	2.07
2018	1.63	1.56	1.99

Kaynak: TÜİK (2020)

Tablo 5'te 2010-2019 dönemine ilişkin TR22 Bölgesinin net göç sayılarına ve net göç hızına ait verilere yer verilmiştir. Söz konusu dönemde bazı yıllarda bölgenin net göç rakamlarında ve net göç hızında çok belirgin artış ve azalışların olduğu görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde ilgili dönemde Çanakkale ilinin almış olduğu net göç miktarının ve net göç hızının ortalamasının Balıkesir ilinin almış olduğu net göç miktarının ve net göç hızının ortalamasından fazla olduğunu söylemek mümkündür. İlgili dönem boyunca Balıkesir ilinin bazı yıllarda net göç miktarı ve net göç hızı negatif değerler almıştır. Bu durum ilin söz konusu yıllarda göç verdiğini göstermektedir. Çanakkale ilinde ise söz konusu dönem boyunca net göç miktarı ve net göç hızı her yıl pozitif değer almıştır. Bu durum ilin göç vermediğine işaret etmektedir. TR22 Bölgesine ilişkin net göç sayısı ise sadece 2015 yılında eksi değer almış yani ilgili dönem boyunca bölge sadece bu yıl göç vermiştir. Tablo 5'teki bilgiler doğrultusunda TR22 Bölgesinin çok fazla göç alan bir bölge olmadığı söylenebilir.

Tablo 5. TR22 Bölgesinin Net Göç Sayıları (kişi) ve Net Göç Hızı (%)

Yıllar	Balıkesir		Çanakkale		TR22	
	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı	Net Göç	Net Göç Hızı
2010	1.622	1.41	1.158	2.36	2.780	1.69
2011	505	0.44	1.655	3.41	2.160	1.32
2012	-393	-0.34	8.878	18.15	8.485	5.14
2013	-978	-0.84	6.528	13.08	5.550	3.34
2014	17.633	14.94	6.889	13.55	24.522	14.52
2015	-5.596	-4.7	2.091	4.08	-3.505	-2.06
2016	4.909	4.11	5.092	9.84	10.001	5.85
2017	3.627	3.01	5.548	10.51	9.175	5.3
2018	15.210	12.48	8.450	15.67	23.615	13.45
2019	-1.464	-1.19	2.905	5.37	1.441	0.81

Kaynak: TÜİK (2020)

Tablo 6’da TR22 Bölgesinin ve Türkiye’nin 2010-2019 döneminde faaliyet kollarına göre istihdam oranları gösterilmiştir. Tablo 6’daki verilere göre TR22 Bölgesinde kişilerin en çok hizmetler sektöründe, daha sonra sırasıyla tarım ve sanayi sektörlerinde istihdam edildiği söylenebilir. Bu veriler bölgede hizmetler sektörünün ön plana çıktığını göstermektedir. Ayrıca tablo 6’daki veriler incelendiğinde TR22 Bölgesinde sanayi ve hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin söz konusu dönem boyunca Türkiye genelinde sanayi ve hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin ortalamasının altında olduğu gözlenmektedir. TR22 Bölgesinde tarım sektöründe istihdam edilenlerin oranı ise söz konusu dönem boyunca Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. TR22 Bölgesinde geniş, verimli ve sulanabilir tarım arazilerinin varlığı tarım sektörünün gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 6. TR22 Bölgesine ve Türkiye'ye İlişkin Faaliyet Kollarına Göre İstihdam (%)

Yıllar	Tarım		Sanayi		Hizmet	
	TR22	Türkiye	TR22	Türkiye	TR22	Türkiye
2010	39.8	25.2	19.7	26.2	40.5	48.6
2011	39.7	25.5	18.6	26.5	41.7	48.1
2012	36.5	24.6	18.2	26.0	45.3	49.4
2013	36.3	23.6	19.3	26.4	44.5	50.0
2014	30.9	21.1	21.3	27.9	47.8	51.0
2015	29.5	20.6	21.2	27.2	49.2	52.2
2016	29.3	19.5	21.3	26.8	49.6	53.7
2017	30.8	19.4	20.7	26.5	48.6	54.1
2018	28.6	18.4	21.7	26.7	49.8	54.9
2019	27.5	18.2	19.4	25.3	53.1	56.5

Kaynak: TÜİK (2020)

3.2. TR22 Bölgesinde Ortanca Yaş Olgusu

Ortanca yaş, bir nüfusu oluşturan kişilerin yaşlarına küçükten büyüğe doğru sıralama işlemi yapıldığında tam ortada kalan kişilerin yaşı olarak tanımlanmaktadır. Ortanca yaş formülü aşağıda gösterilmiştir (TÜİK, 2013).

$$\text{Ortanca Yaş} = I + \left(\frac{\left(\frac{N}{2}\right) - f}{f_{med}} \right) * i \quad (1)$$

(1) numaralı denklemde;

I: Ortanca yaş grubunun alt sınırı

N: Toplam nüfus

f: Ortanca yaş grubundan küçük yaş gruplarındaki nüfus toplamı

f_{med} : Ortanca yaş grubunun nüfusu

i: Ortanca yaş grubunun aralık büyüklüğünü ifade etmektedir.

Ortanca yaş demografik yaşlanma göstergeleri arasında yer almakta ve nüfusu sayısal olarak iki eşit parçaya bölmektedir. Ortanca yaşın altı genç nüfusu üstü ise yaşlı nüfusu göstermektedir. Ortanca yaş bölgeden bölgeye (ülkeden ülkeye) farklılık gösterebilmektedir. Ortanca yaşı etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler literatürde genel olarak doğum oranları, ölüm oranları ve göç hareketleri şeklinde belirtilmiştir. Doğum oranları, ölüm oranları ve göç hareketleri nüfusun yaş yapısını etkileyen demografik faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Akgeyik, 2018; Yakar, 2014).

Tablo 7’de 2010-2019 döneminde Balıkesir ve Çanakkale illeri ile Türkiye’nin ortanca yaş durumuna ilişkin veriler gösterilmiştir. Söz konusu dönem boyunca Balıkesir ve Çanakkale illerinin ortanca yaş verileri Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. TÜİK verileri incelendiğinde de Balıkesir ve Çanakkale illerinin Türkiye’nin ortanca yaş en yüksek olan illeri arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Balıkesir ve Çanakkale İlleri İle Türkiye’nin Ortanca Yaş Durumu

Yıllar	Balıkesir	Çanakkale	Türkiye
2010	36,2	36,0	29,2
2011	36,8	37,0	29,7
2012	37,2	37,2	30,1
2013	37,7	37,3	30,4
2014	38,6	37,8	30,7
2015	38,8	38,1	31,0
2016	39,1	38,5	31,4
2017	39,4	38,5	31,7
2018	39,9	38,9	32,0
2019	40,2	39,5	32,4

Kaynak: TÜİK (2020)

TR22 Bölgesi yukarıda da belirtildiği gibi önemli bir jeopolitik konuma sahiptir. TR22 Bölgesi; iki denize kıyısı olan, İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli gibi büyük merkezlerle yakın, çeşitli ulaşım imkânlarına sahip, önemli derecede verimli ve sulanabilir tarım arazileri bulunan, tarıma dayalı bir sanayisi olan, önemli maden ve enerji kaynaklarına sahip, turizm faaliyetlerinin gelişmiş olduğu, tarihi, doğal ve kültürel zenginlikleri olan bir bölge olarak ön plana çıkmaktadır.

TR22 Bölgesinin bu sahip olduğu önemli özelliklere rağmen bölgenin nüfus sayısı ve nüfus artış hızı düşüktür. TR22 Bölgesinde nüfus genel olarak Balıkesir ve Çanakkale il merkezleri ile Balıkesir’in Bandırma ve Edremit ilçelerinde toplanmıştır. Bunda söz konusu merkezlerin sanayi, hizmetler ve turizm sektörlerinde gelişmiş olmasının rolü vardır. Bölgede nüfusun görece olarak az olmasında bölgenin önemli derecede göç almaması ve bölgede doğurganlık hızının düşük olması etkili olmaktadır. Bölgenin doğurganlık hızı Türkiye ortalamasının altındadır. Ayrıca bölge çok fazla göç almamaktadır ve bölgenin net göç hızı düşüktür. Diğer yandan bölgede doğurganlık hızının düşük olmasının ve bölgenin çok fazla göç almamasının bölgede ortanca yaşın yüksek olmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim Yakar (2014) ve Akgeyik (2018) çalışmalarında doğurganlık hızının ve göç hareketlerinin ortanca yaş üzerinde etkili olduğu ortaya koymuşlardır.

Tablo 6'daki veriler TR22 Bölgesinde kişilerin en fazla hizmetler sektöründe, daha sonra sırasıyla tarım ve sanayi sektörlerinde istihdam edildiğini göstermektedir. Bölgede hizmetler ve tarım sektöründe istihdam edilenler sanayi sektöründe istihdam edilenlerin oldukça üzerindedir. Son dönemlerde bölgede tarım sektöründe istihdam edilenlerin sayısı azalırken hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin sayısı artmaktadır. Sanayi sektöründe istihdam edilenlerde ise belirgin değişimin yaşanmadığı görülmektedir.

İstihdam edilenlerin faaliyet kolları incelendiğinde de bölgenin çok fazla göç alan bir bölge olmadığı yorumu yapılabilir. Örneğin hizmetler sektörü en fazla istidamin olduğu sektör olarak öne çıksa da bölgede bu sektörde yeterli bir atılım gerçekleşmemiş ve sektörde istihdam edilenler Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Ayrıca hizmetler sektöründe istihdam edilecek kişi bölgede yaşayan işgücü ile karşılanabilmektedir. Diğer bir değişle TR22 Bölgesinde hizmetler sektöründe istihdam edilmek üzere bölge dışından işgücü talep edilmemektedir. Aynı durum tarım sektörü içinde geçerlidir. Bölgenin verimli ve sulanabilir tarım arazilerinin olması bölgede tarım sektörünün gelişmesine ve söz konusu sektörde istihdam düzeyinin yüksek olmasında etkili olmuştur. Nitekim bölgede tarım sektöründe istihdam edilenler Türkiye ortalamasının üzerindedir. Fakat bu bölgenin önemli derece de göç alması için yeterli olmamaktadır. Çünkü tarım sektöründe istihdam edilecek işgücü bölge içinden temin edilebilmekte bölge dışından işgücüne talep olmamaktadır. Bu da bölgenin göç almasını engellemektedir. Hizmetler sektörü ve tarım sektörüne ilişkin durum sanayi sektörü içinde geçerlidir. Bölgede genel olarak sanayi sektörünün tarıma dayalı olması, katma değeri yüksek olan ağır sanayi ürünlerinin üretiminin olmaması gibi faktörler nedeniyle bölgenin sanayileşme oranı düşüktür. Bu durum sanayi sektöründe istihdam edilenlerin sayısının az olmasına dolayısıyla bölgenin çok fazla göç almamasına neden olmaktadır.

TR22 Bölgesinin hem çok fazla göç almaması hem de bölgede doğum oranlarının düşük olması bölgede ortanca yaşın yüksek olmasına neden olmaktadır. Nitekim bölgenin ortanca yaşı da Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Bölgede doğum oranlarının azalmasına bağlı olarak genç nüfus yetişmemesi işgücünün azalmasına neden olacaktır. Üretim sürecinde etkin olarak yer alan genç nüfusun azalmasının yanında bu süreçte etkin olarak yer almayan ortanca yaşın artması üretim sürecini olumsuz etkileyerek bölge ekonomisinin büyümesini engelleyebilecektir. Bölgede ortanca yaşın yüksek olması ve bunun sürekli artması bölgede işgücünün azalmasına, işgücü piyasalarının fonksiyonelliğini kaybetmesine neden olmaktadır. Ayrıca ortanca yaşın yüksek olması bölgenin yaşlanma düzeyini artırmaktadır. Bu durumun da bölge ekonomisini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

4. Sonuç

Göç sosyal, siyasal, ekonomik faktörlere bağlı olarak bireylerin veya toplulukların bir bölgeden bir başka bölgeye gitmeleri şeklinde yapmış oldukları coğrafi yer değiştirme eylemidir. Göç olgusu tarihsel süreç içerisinde devamlı yerini almış ve zaman zaman

dönemin şartlarına göre farklı nedenlere bağlı olarak göç hareketleri dinamik yapısını korumuştur. Göç hareketliliği hem göç alan hem de göç veren bölgenin siyasi, ekonomik ve sosyal yapısını değiştirmektedir. Bu nedenle göç olgusu önemli konuların başında gelmektedir.

Türkiye’de tarihsel süreç içerisinde göç hareketleri içerisinde yerini almıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’de hem iç hem de dış göç hareketleri görülmüştür. Nitekim 1950’li yıllarla birlikte köylerden kentlere doğru başlayan iç göç hareketleri zamanla şehirlere ve bölgelerden bölgelere doğru gerçekleşmeye başlamıştır. Türkiye’de ilk dış göç hareketliliği ise 1960’lı yıllarda Türkiye’den Avrupa’ya doğru yapılan işgücü göçleriyle başlamıştır. Ayrıca Türkiye’den 1980’li yıllarda Arap ülkelerine, 1990’lı yıllarda ise Rusya’ya, Afrika ülkelerine, Orta Doğu ve Uzak Doğu ülkelerine de işgücü göçleri yaşanmıştır. Diğer yandan dış ülkelerden de Türkiye’ye düzenli ve düzensiz göç hareketleri gerçekleşmektedir. Düzenli göç hareketlerini öğrenim görmek ve çalışmak isteyenler gerçekleştirirken düzensiz göç hareketlerini ise Suriye, Irak, İran, Afganistan gibi rejim sorunu yaşanan ülkelerden gelenler gerçekleştirmektedir. Türkiye’de günümüzde de iç ve dış göç hareketleri devam etmektedir. Bu hareketlilik bazı dönemlerde hızlanmakta bazı dönemlerde ise yavaşlamaktadır.

İBBS kapsamında Türkiye Düzey-1, Düzey-2 ve Düzey-3 şeklinde istatistiki bölge birimlerine ayrılmıştır. Söz konusu istatistiki bölge birimleri kapsamında Düzey-3 istatistiki bölge birimi 81 ili; Düzey-2 istatistiki bölge birimi 26 bölgeyi ve son olarak Düzey-1 istatistiki bölge birimi ise 12 bölgeyi kapsamaktadır. Çalışmaya konu olan TR22 Bölgesi ise Düzey-2 istatistiki bölge biriminin kapsamış olduğu 26 bölgeden biridir. TR22 Bölgesi jeopolitik olarak önemli bir konuma sahiptir. Bölgenin bazı merkezleri hizmet sektöründe, bazı merkezleri tarım ve tarıma dayalı sanayi sektöründe, bazı merkezleri de turizm sektöründe ön plana çıkmakta ve nüfus genel olarak bu merkezlerde toplanmaktadır. Bireyler bölgede en çok hizmetler sektöründe daha sonra sırasıyla tarım ve sanayi sektöründe istihdam edilmektedir.

Bölgede sanayi sektörü çok gelişmediği için sanayileşme oranı düşüktür. İstihdam olanağının da sınırlı olması nedeniyle bölge çok fazla göç almamaktadır. Bölgeden zaman zaman eğitim ve istihdam olanaklarının daha yüksek olduğu merkezlere göç hareketleri de yaşanmaktadır. Bölgede doğum oranları da Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgenin göç almaması hatta dönem dönem göç vermesi ve bölgede doğum oranlarının düşük olması gibi faktörler genç nüfusun azalmasına ortanca yaşın artmasına yol açmıştır. Nitekim TR22 Bölgesinin ortanca yaşı Türkiye ortalamasının üzerindedir. TÜİK verilerinden de Balıkesir ve Çanakkale illerinin Türkiye’de ortanca yaşı en yüksek illeri arasında yer aldığı görülmektedir. TR22 Bölgesinde orta yaşlı nüfusun artması bölge nüfusunun yaşlandığına işaret etmektedir. TR22 Bölgesinde üretim sürecinde aktif olarak yer alan genç nüfus azalırken üretim sürecinde aktif rol almayan ortanca yaşın artması üretim sürecini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durumun bölge ekonomisini olumsuz etkileyeceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Akgeyik, T. (2018). Bölgeler arası göçün yaşanmaya etkisi: TÜİK İBB2 verileri üzerine ampirik bir araştırma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 75, 69-91.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Alper, A.M. (2005). *İşçi dövizlerini belirleyen makro ekonomik etkenler: Türkiye örneği*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü.
- Bostan, H. (2017). Türkiye’de iç göçlerin toplumsal yapıda neden olduğu değişimler, meydana getirdiği sorunlar ve çözüm önerileri. *Coğrafya Dergisi*, 35, 1-16.
- Bülbül, S. ve Köse, A. (2010). Türkiye’de bölgelerarası iç göç hareketlerinin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 75-94.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). Türkiye’nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi, *Birey ve Toplum*, 5 (9), 23-62.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *TSA*, 18(1), 175-204.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9), 9-22.
- Elma, F. ve Şahin A. (2015). *Suriye’den Türkiye’ye göç ve açığa çıkan temel sorun alanları*. London: Transnational Press London.
- Gautam, T.R. (2005). Causes and impact of migration: a sociological study of emigration from Kandebash, Baglung, Nepal. *Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology*, 1, 146-163.
- George, R. (2009). *Adaptation of a tribal community to urban life: An ethnographic study of pardhi immigrants in mumbai*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, India: University of Pune,
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA) (2014). *TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 bölge planı*. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR22-Guney-Marmara-Bolge-2014-2023-Bolge-Plani.pdf> adresinden 20 Ocak 2020’de alınmıştır.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). *Cumhuriyet dönemi Türkiye’sinde göç hareketleri: 75 yılda köylerden kentlere*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- İçduygu, A. ve Ünalın, T. (1998). *Türkiye’de içgöç: sorunsal alanları ve araştırma yöntemleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kane, H. (1995). Leaving home. *Society*, 12(4), 10-16.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.

- Murat, S. ve Taşkesenlioğlu, Z. (2009). *Avrupa Birliği düzeyinde göç, entegrasyon ve yerel yönetimler*. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye’de yapılan bölge ayrımları ve bölge planlama üzerindeki etkileri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(1), 3-18.
- Özdemir, D. (2018). Türkiye’de bölgelerarası iç göç hareketlerinin belirleyicileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 1337-1349.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, kentleşme ve kentsel değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*, 5, 34-44.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Somuncu, B. (2006). *Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyelik sürecinde uluslararası göç politikası*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, Y. (2010). *Kentleşme politikası*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Şengül, Ü., Eslemian, S. ve Eren, M. (2013). Türkiye’de istatistikî bölge birimleri sınıflamasına göre düzey 2 bölgelerinin ekonomik etkinliklerinin VZA yöntemi ile belirlenmesi ve Tobit model uygulaması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(21), 75-99.
- Şenol, E. (2018). Kırdan kente göçün kırsal alanlara etkileri: Boraboy köyü örneği (Amasya-Taşova). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 407-421.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü (Tarihsiz). *Balikesir-Çanakkale planlama bölgesi 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı, plan açıklama raporu*. https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/balikesir_canakkale/BAL_CAN_CDP_RAPORU_05062015.pdf adresinden 22 Ocak 2020’de alınmıştır.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü (2020). *Çevre düzeni planları*. <https://mpgm.csb.gov.tr/> adresinden 20 Ocak 2020’de alınmıştır.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). *Onuncu kalkınma planı (2014-2018), göç, özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/10_Goc-1.pdf adresinden 15 Ocak 2020’de alınmıştır.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2004). *Beşeri coğrafya: insan kültür mekân*. İstanbul: Çankaya Kitabevi.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2013). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları*. <http://www.tuik.gov.tr>, adresinden 10 Şubat 2020’de alınmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2020). *Bölgesel istatistikler*. <http://www.tuik.gov.tr>, adresinden 5 Şubat 2020’de alınmıştır.
- United Nations (UN), (2019). *World population prospects 2019*. https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf adresinden 25 Ocak 2020’de alınmıştır.
- Yakar, M. (2014). Türkiye’de ilçelere göre medyan yaş dağılımının mekânsal ve istatistiksel analizi. *Turkish Studies*, 9(11), 559-591.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.